

Kam míří ekologické zemědělství

Tématem českého zemědělství a jeho dalšího směřování v kontextu jednání o Zelené dohodě se zabývalo setkání s novináři, které uspořádala Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství u příležitosti Světového dne životního prostředí (5. června). V úvodu vystoupili manažeři z oblasti ekologického zemědělství a ekobyznysu.

Předseda České technologické platformy pro ekologické zemědělství a místopředseda IFOAM EU Jiří Lehejček (vlevo), manažerka PRO-BIO – Svaz ekologických zemědělců Kateřina Urbánková a zakladatel a majitel společnosti Country Life Otakar Jiránek při svých vystoupeních.

Zelené dohodě pro Evropu (European Green Deal = EGD), kterou v prosinci 2019 představila Evropská komise (Komise), se věnoval Jiří Lehejček, předseda České technologické platformy pro ekologické zemědělství a místopředseda IFOAM EU. Dokument EGD popisuje, jakým způsobem učinit z Evropy do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent. Mapuje novou, udržitelnou a inkluzivní strategii růstu, která má nastartovat ekonomiku, zlepšit lidské zdraví a kvalitu života, pečovat o přírodu a nikoho nepomíjet.

Kompas pro novou Komisi

»Zelená dohoda pro Evropu, kterou schválila i česká vláda, je politickým kompasem pro novou Komisi. Udržitelnost se stává součástí a podstatou lidského a hospodářského rozvoje. Zelená dohoda je schránkou, kterou Komise postupně naplňuje prostřednictvím strategií, nové horizontální legislativy a novelizací stávající. Zároveň o energeticko-průmyslové transformaci se hovoří v souvislosti s EGD opakovaně, revize přístupu ke krajinné a produkci potravin je ve veřejném prostoru opomíjena, přestože je nedílnou součástí EGD,« zdůraznil Lehejček. Ústředním prvkem Zelené dohody je strategie »Od zemědělece ke spotřebiteli« (Farm to Fork = F2F). Materiál obsahuje řadu politických cílů: mimo jiné 25 % rozlohy zemědělské půdy v režimu ekologického zemědělství, redukci chemických pesticidů o 50 % a redukci syntetických pesticidů o 20 % (vše do roku 2030!), biopotraviny ve veřejném stravování a další opatření.

Jako příklad, jak daných cílů dosáhnout, jmenoval J. Lehejček biopotraviny ve veřejném stravování, které hodlá Komise výrazně podporovat. Upozornil na bezprecedentní úspěch Dánska, kde se podařilo během 10 let vytvořit 90% podíl biopotravin ve veřejném stravování bez navýšení ceny

obědů. Tedy bez zvýšení finanční zátěže pro školáky, studenty, úředníky či pacienty v nemocnicích. K tomu přispělo trvalé zajištění odbytu bioproduktů, čímž mohlo dojít k poklesu jejich cen od farmářů.

Druhým pilířem pro vytyčené cíle jsou podle Lehejčka finanční nástroje Komise a národních vlád EU, které tvoří téměř 40 % rozpočtu celé EU, kdy v současnosti revize zemědělské politiky právě probíhá.

»Nástrojem k naplnění strategických cílů by se měla stát Společná zemědělská politika EU, jejíž mantinely budou stanoveny v Bruselu, konkrétní provedení zůstane ale v rukou členských států. Naplnění F2F, respektive EGD, bude tedy do značné míry i na národních vládách,« upozornil J. Lehejček na fakt, že ne vše je a bude pod diktačem Bruselu.

Poptávka stoupá

Ekologickým zemědělstvím, jeho potenciálem a limity přesahujícími do Společné zemědělské politiky EU se zabývala Kateřina Urbánková, manažerka PRO-BIO – Svaz ekologických zemědělců.

Ekologické zemědělství podle jejích slov nabízí mnoho možností z hlediska ochrany vody, půdy či například biodiverzity a animal welfare. Tím zároveň vytváří příle-

žitosti pro změnu a odpovědi na spotřebitelskou poptávku, ve které jsou stále populárnější chovy drůbeže na pastvině, šetrné pěstování ovoce a zelenina a jiná hlediska.

»Poptávka po biopotravinách strmě stoupá. Společná zemědělská politika a její nastavení může tento potenciál reflektovat, využít a umocnit, vyžaduje to však komplexní přístup takový, jako je komplexní přístup sedláků k hospodaření v rámci ekofaremu. Ekologické zemědělství totiž rozhodně není jen o dotacích na plochu, existuje řada dalších způsobů, jak podpořit rozvoj ekologického zemědělství se všemi jeho benefity pro přírodu, krajinu, půdu, vodu i biodiverzitu. Je jen na členských státech, zda toho patřičně využijí,« míní Urbánková.

Skutečná cena biopotravin

Na cenotvorbu a vliv biopotravin na zdraví spotřebitelů se ve svém příspěvku soustředil Otakar Jiránek, zakladatel a majitel společnosti Country Life.

»U biopotravin zákazník platí za skutečnou cenu vyprodukované potraviny. U konvenčních potravin je naopak řada položek, které pak skryté zaplatíme ve formě daní,« řekl Jiránek.

Co všechno to může být? Cena

běžných potravin podle Jiráňka nereflakuje poškození životního prostředí. Například nápravu zvýšeného výskytu eroze, vliv na kvalitu vody a úbytek vody v krajině, větší produkci skleníkových plynů, a především dopad na ztrátu biodiverzity.

»U řady konvenčních potravin se navíc stále více potvrzuje jejich vliv na naše zdraví. Z dlouhodobého hlediska bychom tak mohli připočítat k ceně potraviny také náklady za zdravotní péči. Dlouhodobá konzumace potravin obsahujících zbytky pesticidů totiž má negativní důsledky na naše zdraví,« varoval majitel Country Life.

Koktejlův efekt

Současně Jiránek vysvětlil, že potraviny se na rezidua pesticidů sice kontrolují a jsou stanoveny maximální bezpečné limity, ale tyto limity jsou stanoveny vždy pro jeden každý pesticid.

»Skutečným problémem je přitom tak zvaný koktejlův efekt, kdy člověk konzumující konvenční potraviny denně, spotřebuje rezidua až několika desítek druhů pesticidů. To následně způsobuje například problémy s imunitou, zažívacím traktem, neurodegenerativními chorobami, alergiemi a dalšími zdravotními problémy,« uzavřel své vystoupení Jiránek.

Text a foto Michal TRYNER

Od zemědělece ke spotřebiteli

Loni v prosinci Evropská komise zveřejnila Zelenou dohodu pro Evropu (EGD) a jejím smyslem je, aby se Evropa stala prvním uhlíkově neutrálním kontinentem. EGD je nová strategie růstu, která má za cíl transformovat EU na férovou a prosperující společnost s moderní konkurenceschopnou ekonomikou účinně využívající zdroje, do roku 2050 zcela zbavenou netto emisí skleníkových plynů, na společnost, jejíž ekonomický růst je odložen od využívání zdrojů.

EGD se skládá z několika strategií. Jednou z nich je Farm to Fork (F2F), která byla zveřejněna 20. května 2020. Jaké má hlavní cíle?

Za co mohou potraviny

Strategie F2F vnímá, že potravinové systémy mají na svědomí zhruba 29 % celosvětových emisí skleníkových plynů (GHG) a téměř 70 % veškerých zemědělských emisí GHG pochází z živočišné výroby.

F2F výslovně konstatuje, že »existuje naléhavá nutnost snížit závislost na pesticidech a antimikrobiálních látkách, omezit používání hnojiv, posílit ekologické zemědělství, zlepšit životní podmínky zvířat a zvrátit úbytek biodiverzity. F2F má za úkol vést globální přechod ke konkurenceschopné udržitelnosti od zemědělece ke spotřebiteli.

Cíle F2F

- Zajistit, aby výroba potravin a jejich transport, distribuce, obchodování a spotřeba měly buď neutrální, nebo pozitivní environmentální dopad.
- Zachovávat a obnovovat přírodní zdroje na souši i na moři.
- Zmírňovat změny klimatu.
- Zvrátit úbytek biodiverzity v růst.
- Zajistit potravinovou bezpečnost, výživu a veřejné zdraví.

Jak dosáhnout změny?

Komise navrhuje několik programů pro výzkum a inovace a další finanční mechanismy na podporu cílů Zelené dohody. Komise proto prosadí účinný zemědělský znalostní a inovační systém (AKIS). Současně zajistí, že malým a středním podnikům budou pomáhat různá řešení na míru.

F2F & bio

- Dosáhnout do roku 2030 minimálně 25% podíl ekologicky obhospodařované půdy na celko-

vě výměře zemědělské půdy v EU, a významného nárůstu ekologicky provozované akvakultury.

- Určit nejlepší metody stanovení minimálních povinných kritérií pro udržitelné veřejné zakázky na zásobování potravinami v zájmu podpory zdravého a udržitelného způsobu stravování, včetně biopotravin ve školách a veřejných institucích (orientační harmonogram: 3. čtvrtletí 2021).
- Komise přijme opatření k usnadnění registrace osiv odrůd, včetně osiv pro ekologické zemědělství, a k zajištění lepší tržní dostupnosti tradičních a regionálních odrůd.
- Komise navrhne Akční plán ekologického zemědělství.
- Provést revizi evropského programu pro propagaci zemědělských a potravinářských produktů se zřetelem na posilování jeho přínosu pro udržitelnou výrobu a spotřebu (orientační harmonogram: 4. čtvrtletí 2020).

F2F & SZP

Nová ekoschémat nabídnou podstatný proud financí na podporu udržitelné praxe jako je precizní zemědělství, agroekologie, sekvestrace uhlíku z atmosféry a agrolesnictví. Členské země a Komise se budou muset postarat, aby tato ekoschémat byla patřičně zajištěna a zahrnuta ve Strategických plánech. Komise bude podporovat zavedení minimálního účelově vázaného rozpočtu pro ekoschémat.

Komise bude rovněž pro každý členský stát vydávat doporučení ohledně devíti specifických cílů SZP předtím, než členské státy formálně předloží své návrhy Strategických plánů. Komise bude věnovat zvláštní pozornost tomu, jak se plní cíle Zelené dohody, Strategie F2F a Strategie EU Biodiverzita pro rok 2030. Komise bude požadovat, aby si členské země stanovily vlastní národní hodnoty těchto cílů.

Prvořadý význam budou mít také zemědělské postupy a praxe, které v rámci SZP dokážou redukovat používání pesticidů a Stra-

tegiické plány by měly tuto změnu reflektovat a propagovat přístup k poradenství.

F2F & pesticidy a hnojiva

- Komise podnikne dodatečné kroky k omezení rizik a obecně používání syntetických pesticidů, a to o 50 % do roku 2030 a používání více nebezpečných pesticidů také o 50 % do roku 2030.
- Komise zveřejní Směrnici o udržitelném používání pesticidů (orientační harmonogram: 1. čtvrtletí 2022), posílí opatření integrované ochrany proti škůdcům a bude podporovat využívání bezpečných alternativních způsobů ochrany plodin před škůdci a chorobami.
- Rozhodující význam budou mít takové zemědělské postupy a praxe, které v rámci SZP dokážou redukovat používání pesticidů a Strategické plány by měly tuto změnu reflektovat a propagovat přístup k poradenství.
- Revize příslušných prováděcích nařízení týkajících se oblasti prostředků na ochranu rostlin k usnadnění vstupu na trh pro prostředky obsahující biologicky aktivní látky (orientační harmonogram: 4. čtvrtletí 2021).
- Návrh na revizi nařízení o statistice pesticidů, aby došlo k nápravě mezer v údajích a posílila se důkazy podložená tvorba politiky (orientační harmonogram: 2023).
- Komise učiní kroky ke snížení ztrát živin nejméně o 50 % tak, aby současně nedocházelo ke zhoršování úrodnosti půdy. Tato změna sníží do roku 2030 používání hnojiv o nejméně 20 %.

F2F & nové inovační technologie

- Nové inovační technologie včetně biotechnologií a vývoje produktů na bázi bioproduktů mohou hrát roli ve vzrůstající udržitelnosti za předpokladu, že jsou bezpečné pro spotřebitele a životní prostředí a přinášejí prospěch společnosti jako celku. V reakci na požadavky členských zemí provádí Komise studii, která se bude zabývat potenciálem genomických technik pro zlepšování udržitelnosti v průběhu celého potravinového řetězce.

F2F & konkurence

- Komise vysvětlí pravidla konkurence pro kolektivní iniciativy propagující udržitelnost v potravinových řetězcích a bude zemědělcům a rybářům pomáhat dosažení lepší pozice v dodavatelsko-spotřebitelských řetězcích. (orientační harmonogram: 3. čtvrtletí 2022).
- Komise bude bedlivě sledovat uvádění Směrnice o nekalých obchodních praktikách do praxe v jednotlivých členských zemích.
- Komise bude společně s dalšími zákonodárci pracovat na zlepšování zemědělských předpisů, které posilují pozice zemědělců (např. výrobců se zeměpisným označením), jejich družstev, kolektivů a organizací v dodavatelsko-spotřebitelském řetězci (orientační harmonogram: 2021 – 2022).

F2F & udržitelné potravinové systémy

- Do konce roku 2023 Komise navrhne legislativní iniciativu pro rámec udržitelného potravinového systému. Komise zváží formulaci společných definic a zásad obecné potravinové udržitelnosti, které v budoucnu budou provázet vývoj politik a legislativy.
- V kombinaci s uváděním míry

(Zpracoval a editoval try)